

OPERATIIVINEN SOPIMUS 2019

Toimiala: Vapaa-aika

Palvelualue: Kirjastopalvelut

Sopimuksen tarkoitus:

Operatiivinen sopimus täydentää toimialan strategista sopimusta. Tässä sopimuksessa määritellään kaupungin strategiasta, strategisten ohjelmien linjauksista sekä kulttuurilautakunnan painopisteistä johdetut kirjastopalveluja sitovat tavoitteet.

1 Lähtökohdat

1.1 Kuvaus toiminnasta

Laki yleisistä kirjastoista määrittelee yleisen kirjaston tehtävät seuraavasti: 1) tarjota pääsy aineistoihin, tietoon ja kulttuurisisältöihin; 2) ylläpitää monipuolista ja uudistuvaa kokoelmaa; 3) edistää lukemista ja kirjallisuutta; 4) tarjota tietopalvelua, ohjausta ja tukea tiedon hankintaan ja käyttöön sekä monipuoliseen lukutaitoon; 5) tarjota tiloja oppimiseen, harrastamiseen, työskentelyyn ja kansalaistoimintaan; 6) edistää yhteiskunnallista ja kulttuurista vuoropuhelua.

Kirjaston palveluverkko muodostuu pääkirjastosta, 11 lähikirjastosta, Skanssin monipalvelupisteestä ja kahdesta kirjastoautosta. Lähikirjastoista seitsemän on oma-toimisesti käytettävissä klo 7-21 kaikkina viikonpäivinä.

Turun kaupunginkirjasto koordinoi Vaski-yhteistyötä ja toimii Lounais-Suomen alueellisena kehittämiskirjastona opetus- ja kulttuuriministeriön erillisen rahoituksen turvin.

1.2 Toimintaympäristön muutostekijät

Lähipalveluiden kysyntä on lisääntynyt omatoimikirjastojen ja ilmaisten varausten myötä. Lisäksi sekä rakenteilla että suunnitteilla on uusia monitoimitaloja, jotka tulevat lisäämään alueen asukkaiden kiinnostusta lähellä olevien palveluiden hyödyntämiseen. Lähipalveluiden kannalta on tärkeää seurata alueen väestökehitystä ja lisätä kohdennettuja palveluja eri alueille asukkaiden tarpeiden mukaan. Kokonaisuutenaan kirjaston tulee tehdä tarkempaa analyysia resurssien kohdentamisesta niin eri asiakassegmenteille kuin eri palvelumuotoihin.

E-aineistojen hankinta on lisääntynyt muutaman viime vuoden aikana ja asiakkaiden tietoisuus niiden olemassaolosta on parantunut, siten myös käyttö on kasvanut selvästi. Jatkossa niin e-aineistojen tarjonta kuin kysyntä tulevat kasvamaan. Samoin yleisemmin digitalisaatio tulee vaikuttamaan kirjastojen palveluihin ja oletuksena on, että kuntalaiset yhä enemmän hakevat tukea kirjastosta digitaalisten palveluiden käyttöön ja myös käytössään olevien laitteiden hallintaan. Tämä aiheuttaa haastetta niin henkilökunnan osaamisen kehittämiseksi kuin kirjaston käytössä olevan laitekannan laadulle. E-aineistojen lisääntyminen, palveluiden digitalisoituminen ja uudet palvelut (3D-tulostus, pajatoiminta) vaikuttavat kirjastotilan käyttöön ja tilamuutostarpeita olisi hyvä suunnitella pitkjänteisesti.

Lukukeskuksen selvitysten mukaan kotitaustan ja alueellisten erojen vaikutukset oppimistuloksiin ovat kasvussa. Kokonaisuutenaan heikkojen lukijoiden määrä on lisääntynyt ja samalla hyvin lukevien määrä on vähentynyt. Suomalaisista 11 % lukee heikosti ja mukana on iso joukko aikuisiakin (370 000). Tässä tilanteessa kirjastolta tullaan odottamaan lisää ja uudenlaisia lukemiseen kannustavia menetelmiä ja entistä enemmän on huomioitava myös muut asiakasryhmät kuin lapset ja nuoret. Samoin mediakasvatukselle on entistä enemmän tarvetta kaikissa ikäluokissa.

1.3 Toiminnan kehittämissuunnitelma ja strategiset painopisteet

Toimintaympäristön keskeisimmät muutokset liittyvät lähipalveluiden käyttöön, digitaalisuuteen ja lukutaidon tilanteeseen Suomessa. Näiden pohjalta on valittu kirjaston kehittämisen painopisteiksi aktiivisen kansalaisuuden ja lukutaidon tukeminen sekä digitaalisuuden huomioiminen toiminnassa monipuolisesti. Painopisteillä toteutetaan kulttuurilautakunnan painopisteitä: *Eriarvoistumisen poistaminen - kaikkien yhteinen Turku* ja *Digitaaliset palvelut - moderni ja historiallinen Turku*.

*Aktiivinen kansalainen

Kirjastolain tavoitteena on edistää aktiivista kansalaisuutta, myös kaupungin yhtenä strategisena teemana on aktiivinen turkulainen. Kulttuurilautakunnan yhtenä teemana on Eriarvoistumisen poistaminen - kaikkien yhteinen Turku, jota tuetaan kirjaston osalta tällä kokonaisuudella. Kirjaston perustoiminnassa tavoite näkyy mm. aktiivisena tapahtumatoimintana, kaupunkilaisten osallistamisena palveluiden kehittämiseen sekä palveluiden pitämisenä mahdollisimman saavutettavina.

Kehittämiskohteet:

- Monitoimitalojen yhteistoiminnan kehittäminen (jatketaan vuonna 2018 aloitettua kehittämishanketta)
- Yksinäisyyden torjunta
- Lähikirjastojen tapahtumakonseptin kehittäminen.

*Lukeminen on ilo

Kirjaston yksi vahvimmista perustehtävistä on edistää lukutaitoa. Lukutaidon tukemisella voidaan vaikuttaa eriarvoisuuden poistamiseen. Perustoiminnassa tämä näkyy aktiivisena kokoelmatyönä, kirjallisuuteen liittyvinä tapahtumina ja näyttelyinä sekä kirjavinkkauksena ja lukupiireinä.

Kehittämiskohteet:

- Uudet lukutaitoa tukevat toimintamallit.

*Digimpi kirjasto

Kulttuurilautakunta on nostanut yhdeksi teemaksi Digitaaliset palvelut - moderni ja historiallinen Turku. Digitaalisten palveluiden lisääntyminen näkyy monella eri tavalla kirjaston toiminnassa. Aineistot muuttuvat digitaalisiksi ja kokoelmatyössä tulee huomioida digitaaliset aineistot niin hankinnassa kuin muussa kokoelmatyössä. Asiakat käyttävät yhä enemmän digitaalisia palveluita ja samalla henkilökunnan osaamiselle kohdistuu uudenlaisia vaatimuksia. Myös tilojen tulee muuntautua hyödyntämään digitaalisia innovaatioita ja mahdollistaa asiakkaiden uudenlaiset työskentelytavat.

Kehittämiskohteet:

- Paikannus ja suosittelu
- Pääkirjaston toiminnallisuuden parantaminen.

2 Taloudelliset tavoitteet

2.1 Määrärahat

Käyttötalousosa (1.000 €)	TA 2019	TA 2019 muutokset	TA 2019 siirrot	TA 2019 yhteensä	TOT 1-6 2019	Toteutumisennuste	Poikkeama enn./TA yht.	Poikkeama enn./TA yht.
Kirjastopalvelut								
Toimintatulot	753			753	402	745	-8	-1 %
Valmistus omaan käyttöön								
Toimintamenot	11 673		10	11 683	6 026	11 625	58	0 %
Toimintakate	-10 920		-10	-10 930	-5 625	-10 880	50	0 %

3 Resurssien käyttö

3.1 Työvoiman käyttö

	TOT 2017	TOT 2018	TA 2019	TOT 2019	ENNUSTE 2019
Htv	148,2	151,6	153,5	153,8	154,2
Palkat ja palkkiot	4 797 002	4 825 791	4 977 337	2 625 600	5 017 730
Sijaistus %	46,5%	40,9%	42%	37,8%	35%
Sairauspoissaolo%	4,0%	4,4%	3,4%	4,8%	5,0%

4 Toiminnalliset tavoitteet

Nimi	Vaihe	Tila	Tilanneyhteenvedo / elokuu 2019	Hyötytavoitteet
Lähikirjastojen tapahtumakonseptin kehittäminen	V4 Projektin toteutus		Projekti käynnistynyt huhtikuun alussa. Konseptin kehittämistä jatketaan syksyn ajan ja ensimmäisiä yhteistuotantoja aletaan toteuttaa syksyn aikana.	Lähikirjastojen tapahtumakonseptin määrittely alueellisen aktivoinnin kautta, tapahtumatoimintaa toteutetaan laajalla yhteistyöllä
Paikannus ja suosittelu (Näkymätön näkyväksi)	V4 Projektin toteutus		Toteutuksen käynnistäminen viivästyi ennakoitua työläämmän kilpailutusprosessin vuoksi. Kilpailutuksen voitti Gispositio Oy, jonka kanssa on nyt aloitettu tiivis yhteistyö. Aikataulu on verrattain tiukka, mutta järkevällä vaiheistamisella ja hyvällä aikataulutamisella projekti tulee valmistumaan suunnitellussa ajassa, eli vuoden 2019 loppuun mennessä.	Paikannuspalvelu säästää asiakkaan aikaa ja vaivaa, koska hän voi sen avulla löytää omatoimisesti nopeammin ja helpommin etsimänsä aineiston. Kokoelmatarjonta tulee monipuolisemmin ja paremmin näkyville ja asiakkaiden käyttöön. Suosittelupalvelu tarjoaa aikaisempaa aktiivisemmin myös varastokokoelman aineistoja ja auttaa kirjaston henkilökuntaa sen arvioinnissa ja profiloinnissa. Henkilökunnan työaika vapautuu muihin tehtäviin.
Pääkirjaston toiminnallisuuden parantaminen	V4 Projektin toteutus		Uutistorin ja musiikkiosaston sisääntuloaulan arkkitehtisuunnitelmat ovat valmistuneet, ja muutostyöt alkavat syksyllä 2019. Kokoelmien uudelleensijoittelu on suunniteltu ja kokoelmien läpikäynti on meneillään.	Pääkirjaston toiminnallisuuden parantaminen huomioimalla asiakkaiden toiveet ja digitaalisuuden mukanaan tuomat muutostarpeet, mahdollistetaan uudet digipalvelut.
Uudet lukutaitoa tukevat toimintamallit	V4 Projektin toteutus		Lukutaitoja kehittävät projektit etenevät tavoitteiden mukaisesti: Lukemattomat mahdollisuudet on toiminnassa ja Kirjasto on kirjaneuvola -projekti on käynnistymässä.	Uusia toimintamalleja kehitetään erityisesti ulkopuolisen hankerahoituksen avulla eri kohderyhmille
Yksinäisyyden torjunta	V4 Projektin toteutus		Omakirjasto 2 -projekti käynnistynyt, ja siinä kehitetään vapaa-aikatoimialan yhteistyönä digitaalista palvelutarjontaa, ja tuodaan asiakkaiden ulottuville virtuaalisia palveluja.	Yksinäisyyden torjunta - parantamalla erityisesti ikääntyneiden mahdollisuuksia osallistua kulttuuripalveluihin, kannustetaan ihmisiä osallistumaan vapaaehtoistoimintaan, madalletaan kulttuuripalveluihin osallistumista kirjaston avulla
Kirjasto- ja nuorisopalveluiden yhteistoiminnan kehittäminen monitoimitiloissa	V4 Projektin toteutus		Projekti siirtyi kirjastopalveluilta nuorison salkkuun syksyllä 2018. Yhteistoiminnallisissa kokoontumisissa on ollut keskustelua vertaistuesta ja yhteistyöstä. Tällä hetkellä monitoimitiloja on Syvälähdessä ja Ypsilönissä. Seuraavaksi yhteistoiminnan aloittaa 2019 Runosmäki ja Aunela. Suunnitteilla on Pansion monitoimitila. Yhteistoimintamallin demovaihe alkaa syksyllä 2019.	Tavoitteena on tuottaa alueen asukkaille entistä saavutettavampia palveluita hyödyntämällä tilojen joustavaa yhteiskäyttöä ja kirjasto- ja nuorisopalveluiden välistä yhteistyötä. Nuoris- ja kirjastopalveluille halutaan rakentaa yhteinen asiakaslähtöinen toimintakulttuuri.

5 Henkilöstön hyvinvointi ja työelämän laatu

5.1 Kaupungin yhteiset tavoitteet

Henkilöstöohjelman painopistealue	Toimialan tavoite TA 2019	Palvelualueen toimenpiteet TA 2019
Työ lisää hyvinvointia	3A Annamme selkeän suunnan ja tavoitteet	<i>Selkeytämme kirjaston toimintaperiaatteita ja toiminnan seuranta</i>
Rakentava ja hallittu muutos - muutos on mahdollisuus!	6A Työyhteisön kyky kehittää omaa toimintaansa	<i>Vahvistamme työyhteisössämme jokaisen vastuuta kehittämisestä, kannustamme rohkeuteen ja palkitsemme.</i>
Parempi johtaminen	7A Tavoitteiden selkeys ja avoimuus päätöksenteon perusteissa	<i>Kuvaamme kirjaston hallinto- ja osallistumismallin.</i>
Lisätietoja:		

5.2 Palvelualueen seurattavat tavoitteet

Kunta 10- mittarit	TOT 2016	TOT 2018	TA 2019	TOT 2019	ENNUSTE 2019
Väkivalta asiakkailta (kyllä, %)	14,8	26,3%	10,0		
Työyhteisötaidot: auttaminen ja huomaaminen (1 - 5)	3,48	3,53	4,0		
Lisätietoja:					

6 Tunnusluvut

6.1 Tavoitteelliset tunnusluvut

Tunnusluku	Tyyppi	TOT 2016	TOT 2017	TA 2018	TOT 2018	TA 2019	TOT 2019	EN-NUSTE 2019	Seuranta-väli
Kulttuurikoordinaattorien järjestämät tapahtumat	V		1 534		1 064	1 600	222	1 000	kk
Aineistohankinnat	V	53 385	56 386	56 000	59 286	56 000	29 862	55 500	kk
Käyttäjäkoulutus	L/V	913	984	900	877	920	387	890	kk
Tapahtumat	L/V	1 298	1 334	1 100	1 489	1 400	893	1500	kk
Tapahtumiin osallistuneet	L/V	33 626	39 457	25 000	47 642	39 000	24 715	49 000	kk
Asiakaspalvelukyselyn keskiarvo	L/V	4,44	4,39	4,38					
Asiakaspalvelukyselyn ka, pääkirjasto	L/V	4,46	4,46	4,44					

Tunnusluvun tyyppi:

V= Volyymi

L/V=Laatu/vaikuttavuus

S/P=Saatavuus/peittävyys

T/T=Tuottavuus/taloudellisuus